

nešto šaptao, a meni je od toga bilo tužno. Učinilo mi se da je on došao po mene, umjesto oca, ali ne može da pronađe našu kuću. Ponovo sam poskočio od radosti, gotovo da puknem. To je bilo tako novo i lijepo. Otac ne može doći, pa je poslao svog partizana. Odavno sam ja znala da je moj otac strašno veliki oficir partizanski. Ustaše su ga se mnogo bojali, zato su i odveli mame u logor. Ovo je neki njegov skojevac, takvi oni moraju biti, mladi i lijepi. To me i začudilo, ako je skojevac zašto onda ne ide pravo u našu kuću i zovne me, skojevcu, čula sam, nisu nikada smjeli da otklječuju. Poslije toga nisam znala šta više da mislim o tom partizanu ispred naše kuće, pa mu se nisam htjela ni da javim. Ali sam ipak vjerovala da mene traži. Sjeo je najposljije ispred kapije i čekao. Gledala sam niz ulicu, da vidim ide li otac, ali sam gledala i u njega da vidim šta radi. Satima je sjedio — nepomični, nisam mu mogla da vidim lice jer se bio zavukao ispod samog prozora, do kapije. Pomicala sam da bi bilo dobro da podem sa njim u svijet, možda ču negdje sresti oca. A ako ga i ne pretrem svejedno je, jer otac više neće doći, tog trenutka bila sam sigurna da otac više nikada neće doći i, ponovo sam počela plakati. Možda je on čuo moj plać, pa se pomakao i gledao je gore u prozor, ali ja sam se zaklonila iza zavjesa. Ja sam dobro mogla da ga vidim, odozgo, bio je lijep. Do tog trenutka nisam ni znala šta znači lijep kad to kažu moje drugarice. Možda mi se učinilo da je lijep zbog toga što je tužan, odozgo sam mu jednom vidjela oči pa mi se učinilo da će zaplakati. Poželjela sam da bude moj drug. Nikada nisam imala druga. Jozu ne računam, on je bio stariji, a ja sam se njega pomalo i bojala. Gledala sam nekoliko puta kako juri dječjučurju po našem sokaku, svu se njega bojala. Ali sad nemam ni Jozu pa mi je strašno što sam sama. Nemanim ni drugarice, sve moje školske drugarice trče sad oko mene, a dok su ovđe bili ustaše okretale su glave i biježale kao da sam šugava. Neću ni ja sad sa njima. Neću da se svetim kao što sam htjela ali ih ne volim. Voljela bih da se vrati Jozu pa da i ja njemu pomognem. Možda je gladan.

Sada je novi dan. Baka me je sinoć odvukla u krevet. Plakala sam i ne znala kad sam zaspala. Prvo što sam uradila kad sam ustala bilo je da idem na prozor. On je opet bio dolje i gledao je u našu kapiju. Htjela sam da istrijem napole i da kažem evo me. Ali sam se uplašila, nisam znala šta će poslijе biti. Može se natjutiti i otići, a šta cu onda. Nisam se usudivala ni da dišem. On je dole stajao i ponavljao stalno moje ime. Sada sam to dobro mogla da razaznam. Govorio je polako kao da moli ili kao da se plasi da ga neko ne čuje. Nisam vjerovala svojim očima, grizla sam ruke jer je to možda bio san ali on je uvijek kad progledao bio dolje ispod prozora i šaptao je Rabiju, slovo po slovo. Nigdje okolo na cijelom Bjelavama nema nijedna druga Rabiju. Ne može biti ništa drugo nego da je došao da me vodi — ili da

mi bar nešto kaže. Ne razumijem zašto ne dove u kuću. Vjerujem da se od nekog krije. Ali on je partizan i ne smije da se plasi.

Ne znam kad sam sinoć zaspala a jutros sam ponovo požurila na prozor. On je i dalje bio dolje i čekao je. Navikla sam se već da ga gledam i više nije pada na pamet pitanje kada će doći u kuću, tako je to sve lijepo i čudno. Tada sam sama sebe kaznila, ne smijem više da gledam, jer sam gotovo zaboravila na oca, i juče i danas sam jedva po koji put gledala niz sokak. Ostala sam plaćući kod buke u baštu i sa njom sam nešto radila, ali da nismo zasjali povrće. Krivo mi je što sam zlostavila, na mislim dovoljno na oca, ni na ono što mi baka govoril. Ali natjerala sam sebe da više ne odem na prozor. Ako je došao po mene neka uđe u kuću. Možda i nije došao. Tada sam sama sebe da više ne odem na prozor. Ako je došao po mene neka uđe u kuću. Možda i nije partizan, sada ima svakavkih ljudi na ulici. Cula sam da je neki ustaša išao juče u partizanskoj uniformi i da je ubio dvojicu prije nego što su ga uhvatili. Ali nije, on si gurnuo nije ustaša. Pomicala sam da je bolestan, ali čekao je dojutro pa ako opet bude tamdo onda će poći.

Cijeli noć nisam spavala, baka me stalno pitala šta mi je, a ja nisam znala da joj kažem, čekala sam da se svane. Htjela sam prva da budem dolje na kapiji, prije nego što on dođe. Misila sam da stanem na kapiju, a kad on dođe mora nešto reći. Nisam se više bojala.

Ali on nije došao. Nije došao ni kasnije pa sam stajala i plakala. Prevario me je. Čekala sam ga sve dok me baka nije odvukla, ružila me. Ne znam šta da napisem. Teško mi je neka baka priča šta hoće ja moram da ga ponovo vidim. Sad znam zašto nije htio da uđe u kuću. Otac je poginuo i on nije htio da je to doznam. Baka mi je jutros rekla da smo nas dvije sestre, ali da je ona još jaka i da će me paziti. Pitam se zašto je to sve tako, kad će i ja biti vesela?

Prošlo je više dana i nisam pisala dnevnik. Sjećam se samo da sam strašno plakala, ništa nisam vidjela pred očima. Nisam mogla ni da jedem. Uporno sam čekala kraj kapije riješena da mu pritričem čim se pojavi. Poslije me uhvatila neka groznica, pa mi nisu puštali u dvorište. Dolazili su neki ljudi i žene, svi su plakali, a ja najviše. Jesu li mi tada rekli da je otac poginuo ili sam to sanjala, ali sada baka cuti, a ja ne smijem da je pitam. Bolje je ako ne znam.

Sad je već pravo ljetno. Sunce grijje jako i ne mogu više da izdržim u sobi. Jedva sam pronašla kjeponi da i začudila sam se. Danas je prvi juli. Došla je neka žena, traži od bake da me pošalje sa njom na more. Idu, kazala je, djeca palih boraca. Gledala sam u baku, a ona nije rekla da je nisam dijete palog borca. Nisam znaci sanjala. Otac je poginuo. Plakala sam samo malo i zbog toga sam se natjutila sama na sebe. Pitam se da li ja imam srca. Znam sigurno da mi je otac poginuo, a uopšte ne plačem. Nevaljala sam ja, odavno sam znala da je poginuo ali sam se privala da ne znam. Mora da će biti nesreća.

*Beli grad spava pod pokrovom od magle i snega,
U svijetu pelemanu veseljenja nastavlja mučno radoanje;
Ne čuje se plać novorodenčadi;
Porod je zaboravljen; kolveke se ne njišu,
Crno seme je zakopano pod zemljom, ko mlado vino
Prevrte za krv da bi zagraknula u neko drugo vreme.*

*Traje zelena bronza na kapijama ovalažena
Toplim jezikom magle — rodilje.
Niko više ne zna gde su bedemi
I odake započinju polja i belli svet.
Karavani su stigli i izključali se u hanove,
(Kamile još uvek muču pod nerastovarenim bremenom),
Mehane su nevidljive od toplog daha i belog dima —
U vinu se sade traži sopstvena krv, u hebru
Sopstvena snaga a opet kletvama neizrečena.*

*Gde je prisutna smrt, tamo su granice
Tamo je sindžir čutanja, tamo krik znaku kraj
I opet smrt krikom ne mami.
Zato ja ležim bolan u ovoj kuli od vazduha
Vlažnim dahom vlažnim bleđa stakla
Usamljeni puštajući suzu — skitnicu.*

II
*Spavamo nad jednim ponorom — po jedan pakao
Je svezan u svakom nervu da traje, da miruje, da nas nadzivljuje
Gde se jedna po jedna pale sveće
Toplige i svetlige da nam bude*

*U dodirima i uzdasmama jednog ograničenog sveta
U kome opet smutnja i zagušenost vladaju
(Ni živeti se ne može sa puniši
Da se ništa živo ne može iz naših ledi)
Jer gle, ubija nas ono što je
Zagadeno familjarnošću vlastitih ruku.*

*O, prestante da virite kroz pupak u tačku neba
Iz ove izgazene utrobe hranljivih magli,
Čekamo i čeprkamo po rođenju svake a rođeni još uvek nismo
I tako plod u utroku može da ugine sam
Bez carskog rezu koji treba da dode od naše ruke;
Švirep je taj zakon da se radaš sam
I da sam sebi pogibej i kob stvaraš,
Ali još strašnije je proklet da budeš
Od aice nerodenog ploda;
Majka i zemlja da nisu od nas klete
One bi nam prokletne vratile dvojno.*

*Zato ja ležim bolan u ovoj kuli od vazduha
Duboko uvijen plastovima od magle i snega
Čekajući na dan što mi ga sudba obeća
Novim prokletstvom svet da otključam
I zatim zadnji da dočekam udar.
Čekah spasosnosni zrak, čeprkah po roditeljskom mraku
Nagazih čudotvorne izvore i biljke
Natopih oružje mrljama krv
I opet bolan ležim u Belom gradu, u gradu čemernom*

Danas sam izašla na sokak. Pobjegla sam i od baka i od one žene što hoće da me vodi na more. Ona je danas opet došla, kaže treba da se spremim za tri dana. Rekla mi je da idemo vozom 5. jula i da čemo biti u Dubrovniku u nekoj velikoj gospodskoj kući. Ali ja neću da idem. Išla sam sokakom i izgledalo mi je da je i on na svakom koraku pored mene gotovo da ga dođirnem rukom. Nisam više ni tužna, kao što sam mislila da jesam. Ne shvaćam samo je li on moj brat jer ga nikada nisam imala, ili je nešto drugo. Ne znam čak šta to sve drugo može da bude. Bojim se i da pomislim na to. Na neki čudan način osjećam svoje tijelo i u meni se dok se okrenjem mijenja hijauju raznih želja. Tako je divno što mogu ponovo da idem mojim sokakom. Djeca i žene bulje u mene ali sada ne smiju ništa da mi kažu. Dok sam šetala sjetila sam se opet onog mladog partizana i u smislu mi je došlo nešto tako neshvatljivo pa se stidim i ponovo sam pobegla u mojoj sobi. Baka mi je sešta potpuno prepustila djevojačku sobu, više ne potram da spavam zajedno sa njom. Ali ni u sobi dok ovo pišem nisam sama, kaže da je opet pored mene. Izgleda mi kao da sve razumije. Za ovo nekoliko trenutaka bio mi je brat i drug i ono čega sam se plasila. Ne smijem više da pišem, ne mogu.

Nisam sanjala. Sanjala sam zapravo nešto po noći ali više ne znam šta, ustala sam ranio i ponovo otišla na sokak. Minisala je ona stara lipa pa sam prošla da je obidem. Obisala sam ujedno i Jozinu kuću i kad sam se vraćala vidjela sam ga opet, stajao je i gledao u našu kuću, a onda je pošao prema meni niz sokak. Bio je živ. Nisam ga baš takvog zamisljala odozgo sa prozora, izgledao mi je manji. Uplašila sam se. Gledao me je nekako čudno. Mislim da se osmehnuo, ali već malo izoga otkrenuo je glavu kao da me nema, kao da mi nekog drugog očekivao. Htjela sam nesto da mu kažem, ali on je prošao brzo pored mene, bez riječi. Baka me je dozivala, ali ja sam stajala i nagonila se da vjerujem kako me to on doziva, da će se vratići, da ćemo otrčati nekud zajedno. On je otisao, zamakao je iza ugla a nije se ni okrenuo, pored Jozine kuće. Baka je izašla na sokak i gridala me što se ne javljaju. Da se ona nije pojavila ja bih potprala za njim, zamolila bih ga da i mene povede.

Danas je 5. juli, odlazim na more. Spremila sam stvari ali još vjerujem da će on ponovo naći. Htjela sam da se ne znam šta, ustala sam ranio i ponovo otišla na sokak. Minisala je ona stara lipa pa sam prošla da je obidem. Obisala sam ujedno i Jozinu kuću i kad sam se vraćala vidjela sam ga opet, stajao je i gledao u našu kuću, a onda je pošao prema meni niz sokak. Bio je živ. Nisam ga baš takvog zamisljala odozgo sa prozora, izgledao mi je manji. Uplašila sam se. Gledao me je nekako čudno. Mislim da se osmehnuo, ali već malo izoga otkrenuo je glavu kao da me nema, kao da mi nekog drugog očekivao. Htjela sam nesto da mu kažem, ali on je prošao brzo pored mene, bez riječi. Baka me je dozivala, ali ja sam stajala i nagonila se da vjerujem kako me to on doziva, da će se vratići, da ćemo otrčati nekud zajedno. On je otisao, zamakao je iza ugla a nije se ni okrenuo, pored Jozine kuće. Baka je izašla na sokak i gridala me što se ne javljaju. Da se ona nije pojavila ja bih potprala za njim, zamolila bih ga da i mene povede.

*I opet neće ništa da se zbiva
Da okusam svoju snagu, posvećenu
Od rođenja tolikih jutara
Od poletanja tolikih ptica
Zaslepjen od tolikog spektra krvi.*

III

*U svom snu dopro sam do dna
Da budeš ništa i ništa više
Da ne budeš mi pisano. Ali i u poslednjim
Porama zemlje nadoh vazduha da se diše
I da te taj isti vazduh od Belog grada
(Koji grad čini belim a zemlju crnu);
Sudba moja dubi put ko srdlo
Kroz život tvrd i ovu laku pesmu
I nju nažalost niko ne može da spreči.
Zato -- placi, placi o radosti moja
No neka reč kaže svoj zakon — pesmu*

*Da se bude ništa — izmerite tu reč!
Izmerite i to — da se bude sreća, izmerite sve
I opet vam lakše neće biti. Jer smo
Rodeni da budemo bez mere, i tako
Da dostignemo sreću, a ništa da bude naše ime.
Ja, koji sam dosegao do dna ispuštajući iz ruku
Mač da leđbi ljak kao ptica, da dopre
Da mnogih ptica i da mi se vrati opet mlačan
I prelomjen od kruši — ja potvrđujem to
(I rado bi vam dušu zaveštao slovom)
Oplakujući moju ustreljenu pticu.*

*No plak je krv i ja sam u maču skršen.
Pa tako, budite ono što sam ja da sada
Ili budite nešto drugo a tuđe;
Srak je u liku pare svoga vremena
Skovan i — dahnite i tog lika već nema
I metal se može uzdasmama menjati
I opet surovo isto i jednako surovo
Da se upotrebi za celov il bliku —
On neće izgubiti od svoje moći
Ništi vi od svoje ubistvene žedi;
Metal će i moći reći koliko i vi.*

*Da, — metal, ili vi, tišina nema šta da kaže:
Celog il oružje, vazduh ili crv,*

Srca ili praznina u kojoj se ono gaji kao gljiva,

Svetlini pelema ili grob-mrak,

Usta puna vazduha ili zemlje plodne

Da kljija kroz vnu neki nov Samuilo

Sasi koji će biti u svojoj moći

I samog što će njegov moć da sruši,

Zivot i sudbine to je isti glas

Da se bude iti da se zgine i ja sam eto

Glasnik njen bezglasni u gluvoj magli Belog grada.

Laku noć narečenice! moje. Ja kazah što imah.

Dovidenja do jutra — dan je uvek nov.

I sudjaje, Parke